

Univerzita Karlova v Praze

Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Albertov 6, 128 43 Praha 2, tel.: +420-221 951 425

fax: +420-221 99 55 14, e-mail: chromy@natur.cuni.cz

DP1/2013 – Praha, 19. 5. 2013

Posudek oponenta diplomové práce

KUNOVÁ, Š. (2013): Prestiž zeměpisu v Česku. Diplomová práce. UK v Praze, PŘF, KSGRR, Praha, 70 s. vč. příloh.

Posuzovaná diplomová práce, která vznikala na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK v Praze pod vedením RNDr. Dany Řezníčkové, Ph.D., čítá 61 stran a 10 stran příloh (rozsahem tak odpovídá spíše práci bakalářské). Práce je součástí širší mozaiky studií, jejichž ústředním motivem je snaha autorů přispět k rozvoji geografického vzdělávání. Šárka Kunová se v předložené diplomové práci zabývá prestiží zeměpisu v Česku. Téma práce i výzkumný problém lze považovat za vysoce aktuální. Pokud si uvědomíme dynamiku změn českého školství v posledních desetiletích a situaci v oblasti geografického vzdělávání i v zajištění výuky zeměpisu ve školách, je zarážející, že se s postoji veřejnosti k zeměpisu máme možnost seznámit s takovým zpožděním. Z tohoto hlediska lze práci považovat za pionýrský počín. Na druhé straně však stojí otázka, zda "prestiž" je to podstatné, o co by nám mělo v geografickém vzdělávání jít. Osobně se domnívám, že pro postavení a vnímání zeměpisu ve školách i mimo školu je klíčová vlastní obsahová náplň a formy výuky zeměpisu a možná ještě podstatnější: personální zajištění výuky kvalitními učiteli. Toho si je autorka vědoma, tyto podstatné souvislosti však připomíná až v závěru práce (škoda, že je nevyužila ve zdůvodnění výběru tématu a zaměření výzkumu).

Práce má definovány relevantní cíle i výzkumné otázky. Ty lze vnímat ve dvou rovinách. Nejprve se autorka snaží o zařazení tématu do širších souvislostí (nenazýval bych "teoretická východiska" – autorka v textu s žádnou z teorií nepracuje), následně o hodnocení prestiže zeměpisu prostřednictvím vlastního výzkumu (s využitím sémantického diferenciálu). Třetí z uvedených cílů ("stanovit současný stav") je formulován přinejmenším neobratně. Je škoda, že se v textu na několika místech objevují cíle a otázky opakovaně, ovšem formulované jinak ("zjišťování důležitosti zeměpisu", "jak lidé nahlížejí na zeměpis jako pojem", "chceme zjistit jejich mínění o zeměpise").

Popis stavu řešení sledované problematiky (s. 16 a 17) je pouhým přehledem realizovaného. Škoda, že se autorka nepokusila o hlubší rozbor a kritickou diskuzi literatury a starších výzkumů (zejména tematických a metodologických přístupů). Z textu není patrné, v čem a jak uvedené práce ovlivnily vlastní výzkumnou činnost autorky.

Popis metody sémantického diferenciálu měl být podle mne součástí kapitoly o obecných východiscích, nikoliv až kap. 4.1. Za problematický považuji popis úpravy metody sémantického diferenciálu (redukci možností odpovědí, počtu porovnávaných pojmů, počtů škál v jednotlivých otázkách – s. 28). Autorka by měla zdůvodnit, proč a proč právě tak k úpravám přistupovala. Na s. 30 autorka uvádí, že při tvorbě otázek vycházela z výzkumů Chrástky a Dvořáka. Podobnost či shodu otázek, příp. možnost komparace výsledků však autorka nediskutuje. Až zarážející je konstatování, že "provedené úpravy dotazníku nemají žádný vliv na kvalitu dotazníku" (s. 30). Tím autorka, bohužel, snížila potenciál využití práce i v jiných výzkumech, v nichž se zamýšlí využít sémantický potenciál.

Provedený výzkum, resp. metodu, bych nenazýval výzkumným ani dotazníkovým šetřením. Takové parametry nemá. Autorka nepracuje s reprezentativním vzorkem populace, jak uvádí na s. 31, nýbrž s nahodile získanými studenty vysokých škol. Výběr respondentů je nevědecký a celé "šetření" bych nazval spíše "anketou". Výsledky proto mohou mít pouze

indikativní povahu a nelze je považovat za empiricky prokázané objektivní zjištění (a už vůbec je nelze přeceňovat, resp. chlácholit se zjištěnou relativně pozitivní prestiží zeměpisu). Autorka by mohla vysvětlit: Jak se respondenti o dotazníku dozvěděli? Jak vybírala respondenty do předvýzkumu? (Konstatování, že "pretest byl proveden v rámci diskuze" je opět na hraně promyšleného a seriózního bádání.) Popis nevyvážené struktury respondentů podle pohlaví také zasluhoval vysvětlení.

Zjištěné skutečnosti jsou autorkou prezentovány formou triviálního popisu výsledků, autorka neaspíruje na vysvětlení zjištěného (mnohdy jde pouze o domněnky sdělované formou komentářů). Na druhé straně kladně hodnotím, že si autorka je vědoma omezené vypovídací schopnosti zjištěných údajů i problémů s dotazováním prostřednictvím internetu. Nechápu, proč tedy volila právě tuto cestu. Kritický rozbor metody měl být uveden v metodice, nikoliv až na s. 48 (v závěru kapitoly). Popisný charakter výsledků autorka potvrzuje i v závěru práce. Domníval jsme se, že na otázky uvedené v závěru najdu odpovědi v průběhu jejího čtení. Autorka by se mohla pokusit otázky zodpovědět alespoň v průběhu obhajoby.

Kapitola "Marketingové nástroje použitelné pro zvýšení prestiže zeměpisu", bohužel, nepřináší čtenářem očekávanou vzpruhu. Nejen že je výrazně zatížena přístupy ekonomicky chápaného marketingu (působí dojmem výpisků ze slovníku, přistupuje k zeměpisu jako k firmě), ale staví do popředí "formu", bez invence zde autorka navrhuje použití nástrojů, které se (možná ne zcela zdařile) již dávno používají. Škoda, že se autorka nezabývala otázkou, které marketingové nástroje využívají např. fyzici, biologové ad.? Zamýšlený "návod pro budoucí možnou propagaci" je nic neříkajícím plácnutím do vody, navíc je v rozporu s pravidly marketingu (Kdo?, Co?, Za co?, Pro koho? atd. by měl udělat?). Autorka de facto implicitně potvrzuje svoje přesvědčení, že prestiž zeměpisu lze získat "mediální hrou" (prostřednictvím reklamy, internetu ad.). Přitom z přílohy 3 je jasně patrné, že klíčový je "kvalitní učitel" (lidský kapitál). Proč byly (a na základě jakého klíče) do přílohy 3 vybrány právě odpovědi, které jsou uvedeny, které navíc nepotvrzují autorčiny domněnky?

Drobnou poznámku bych měl i k poměrně tvrdému konstatování, že "vysokoškoláci mají rozhled". To se vyskytuje nejen v textu, ale i v závěru práce. Po více než 15 letech aktivní práce s vysokoškoláky bych s daným tvrzením přinejmenším polemizoval a zajímalo by mě, o který výzkum autorka toto tvrzení opírá?

Z formálního hlediska vytýkám práci nejednotný systém odkazů na literaturu (např. Chrástka 1997, Chrástka a kol. 1997, v seznamu literatury pouze Chrástka 2007) a nedostatečnou závěrečnou redakční úpravu textu (střídání singuláru a plurálu – "já" vs. "my", chybějící čárky, problémy se zarovnáním textu do bloku apod.). Příliš pozornosti autorka nevěnovala ani promyšlení vhodných názvů kapitol, tabulek. U tabulek a grafů chybí zdroje informací.

Závěr: Šárka Kunová předloženou diplomovou prací prokázala schopnost samostatné tvůrčí činnosti a dovednost uchopit výzkumné téma. Zejména vzhledem k originalitě tématu a omezeným možnostem jít vyšlapanými cestami poznání konstatuji, že i přes výše uvedené kritické připomínky (zejména k metodě a formě zpracování výzkumu), diplomová práce splňuje obvyklé požadavky a může být doporučena k obhajobě.

doc. RNDr. Pavel Chromý, Ph.D.